

Rolnummer 4758
Arrest nr. 98/2010 van 16 september 2010

A R R E S T

In zake : de prejudiciële vraag betreffende artikel 4, § 1, van de wet van 15 juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken, gesteld door de Arbeidsrechtbank te Brussel.

Het Grondwettelijk Hof,

samengesteld uit de voorzitters M. Melchior en M. Bossuyt, de rechters R. Henneuse, E. De Groot, L. Lavrysen, A. Alen, J.-P. Snappe, J.-P. Moerman, E. Derycke, J. Spreutels en T. Merckx-Van Goey, en, overeenkomstig artikel 60*bis* van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof, emeritus voorzitter P. Martens, bijgestaan door de griffier P.-Y. Dutilleux, onder voorzitterschap van emeritus voorzitter P. Martens,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

* *

I. *Onderwerp van de prejudiciële vraag en rechtspleging*

Bij vonnis van 27 juli 2009 in zake Isongu Bondele tegen de nv « Home Consulting Services », waarvan de expeditie ter griffie van het Hof is ingekomen op 5 augustus 2009, heeft de Arbeidsrechtbank te Brussel de volgende prejudiciële vraag gesteld :

« Schendt artikel 4, § 1, van de wet van 15 juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, al dan niet in samenhang gelezen met artikel 6 van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden,

in zoverre het aan een werknemer die het Nederlands niet beheerst en ten aanzien van wie zijn werkgever, van wie de maatschappelijke zetel in het Nederlandse taalgebied is gevestigd, ertoe is gehouden het Frans te gebruiken voor de arbeidsverhoudingen krachtens de gecoördineerde wetten van 18 juli 1966, de verplichting oplegt om de gerechtelijke procedure die hij tegen die werkgever aanspant, in te leiden en voort te zetten in het Nederlands, zonder dat hij kan vragen om de taal te veranderen,

terwijl, enerzijds, de werknemers die worden tewerkgesteld door een werkgever die eveneens ertoe is gehouden het Frans te gebruiken voor de arbeidsverhoudingen maar van wie de maatschappelijke zetel in het Franse taalgebied of in een gemeente van de Brusselse agglomeratie is gevestigd, rechtsgeldig een gerechtelijke procedure in het Frans tegen hun werkgever kunnen inleiden,

en terwijl, anderzijds, de verwerende rechtzoekenden in het kader van een gerechtelijke procedure, in tegenstelling tot de eisers, het recht hebben te vragen dat de rechtspleging in een andere taal zou worden voortgezet ? ».

Memories zijn ingediend door :

- Isongu Bondele, wonende te 1000 Brussel, Woeringenstraat 4/L3B;
- de nv « Home Consulting Services », waarvan de maatschappelijke zetel is gevestigd te 1730 Asse, Boven Vrijlegem 25;
- de Ministerraad.

De nv « Home Consulting Services » en de Ministerraad hebben memories van antwoord ingediend.

Op de openbare terechtzitting van 24 maart 2010 :

- zijn verschenen :
- . Mr. P. Geerinckx *loco* Mr. L. Massaux, advocaten bij de balie te Brussel, voor Isongu Bondele;
- . Mr. D. Vanheule *loco* Mr. J. De Waele, advocaten bij de balie te Gent, voor de nv « Home Consulting Services »;

. Mr. A. Baeyens, tevens *loco* Mr. P. Hofströssler, advocaten bij de balie te Brussel, voor de Ministerraad;

- hebben de rechters-verslaggevers J.-P. Moerman en A. Alen verslag uitgebracht;
- zijn de voornoemde advocaten gehoord;
- is de zaak in beraad genomen.

De bepalingen van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof met betrekking tot de rechtspleging en het gebruik van de talen werden toegepast.

II. *De feiten en de rechtspleging in het bodemgeschil*

Bij een verzoekschrift dat in het Frans is ingediend en waarbij een vertaling in het Nederlands is gevoegd, maakt Isongu Bondele bij de Arbeidsrechtbank te Brussel een vordering aanhangig die met name ertoe strekt de nv « Home Consulting Services », zijn vroegere werkgever, te laten veroordelen tot het betalen van een verbrekingsvergoeding en van een beschermingsvergoeding.

De nv « Home Consulting Services », waarvan de maatschappelijke zetel in het Nederlandse taalgebied is gevestigd en die door haar advocaat wordt vertegenwoordigd, doet meteen de nietigheid van het gedinginleidend verzoekschrift gelden wegens de schending van artikel 4 van de wet van 15 juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken.

De eisende partij voor de verwijzende rechter oordeelt dat die bepaling in strijd is met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet.

De verwijzende rechter acht het bijgevolg noodzakelijk de voormelde prejudiciële vraag te stellen.

III. *In rechte*

- A -

Standpunt van Isongu Bondele

A.1.1. De sociale betrekkingen tussen Isongu Bondele, die in Brussel woont, en zijn werkgever verliepen steeds in het Frans. Alle sociale documenten zijn in die taal opgesteld. Bovendien oefende Isongu Bondele zijn functie uitsluitend uit in een rusthuis dat door zijn werkgever wordt geëxploiteerd en dat in Brussel is gelegen.

Overeenkomstig artikel 627, 9°, van het Gerechtelijk Wetboek wordt de territoriale bevoegdheid van de arbeidsrechtbank niet bepaald gelet op de maatschappelijke zetel van de werkgever, maar wel gelet op de plaats waar de werknemer zijn functie uitoefent. Te dezen is de Arbeidsrechtbank te Brussel dus bevoegd.

A.1.2. Een strikte toepassing van de in het geding zijnde bepaling zou Isongu Bondele evenwel ertoe verplichten een vordering in het Nederlands in te stellen, enkel omdat de verweerder in het Nederlandse taalgebied woont. In een situatie waarin het Frans de taal is die zowel door de werkgever als door de werknemer wordt gebruikt, is het evenwel aberrant om aan de eiser, die trouwens enkel Frans spreekt, de verplichting op te leggen zijn vordering in het Nederlands in te stellen, temeer daar hij niet over de mogelijkheid beschikt om te vragen om de taal van de rechtspleging te veranderen.

In dergelijke omstandigheden kan zijn zaak niet eerlijk worden behandeld. Bovendien houdt het voortzetten van de rechtspleging in het Nederlands extra kosten in, aangezien alle stukken die in het Frans zijn opgesteld en aan de verwijzende rechter zijn voorgelegd, zullen moeten worden vertaald.

A.1.3. Daarenboven leidt de strikte toepassing van de in het geding zijnde bepaling ertoe dat de Franssprekende werknemers die hun functie in Brussel uitoefenen, verschillend worden behandeld, zonder redelijke verantwoording. In alle gevallen zullen hun sociale betrekkingen met hun werkgever in het Frans plaatsvinden. Daarentegen zullen sommigen hun vordering in het Frans kunnen instellen - dat zal het geval zijn wanneer hun werkgever zijn maatschappelijke zetel in het taalgebied Brussel-Hoofdstad of in het Franse taalgebied heeft -, terwijl anderen zullen worden verplicht hun vordering in het Nederlands in te stellen.

Standpunt van de nv « Home Consulting Services »

A.2.1. Het in de prejudiciële vraag opgeworpen verschil in behandeling vloeit voort uit een onjuiste interpretatie van artikel 52 van de wetten van 18 juli 1966 op het gebruik van de talen in bestuurszaken, dat het gebruik van de talen in de arbeidsverhoudingen regelt. Dat artikel waarborgt immers niet het recht voor de in Brussel werkende werknemer om zijn taal in alle omstandigheden te gebruiken.

De wetgever heeft alle eisende partijen die optreden tegen vennootschappen wier maatschappelijke zetel in een eentalig gebied is gevestigd, legitiem op dezelfde wijze behandeld. Daaruit volgt dat er geen verschil in behandeling bestaat tussen vergelijkbare categorieën van personen.

Voor het overige heeft de eiser voor de verwijzende rechter het Nederlands gebruikt in een andere zaak waarin hij tegenover zijn ex-werkgever staat, wat aantoont dat de in het geding zijnde bepaling geen hinderpaal vormt voor de toegang tot het gerecht.

A.2.2. In ondergeschikte orde wordt het in het geding zijnde verschil in behandeling verantwoord door de bekommernis om de rechten van de verdediging van de verwerende partijen te vrijwaren. De wetgever heeft aangenomen dat de tegen hen ingestelde vorderingen door hen zouden worden begrepen indien zij waren opgesteld in de taal van het gebied waar zij wonen of waar zij hun maatschappelijke zetel hebben gevestigd. In elk geval kan de verweerder vragen dat de rechtspleging in een andere taal wordt voortgezet.

De eiser geniet een bevoorrechte positie ten opzichte van de verweerder. De eerstgenoemde heeft immers de tijd en de middelen om zijn vordering voor te bereiden. De laatstgenoemde wordt gedwongen zich te verdedigen en dient dus de draagwijdte van de tegen hem ingestelde rechtsvordering te kunnen begrijpen.

Ten slotte is het recht om eender welke taal te gebruiken niet opgenomen onder de in artikel 6 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens vervatte waarborgen.

Standpunt van de Ministerraad

A.3.1. De Ministerraad vraagt zich af of de prejudiciële vraag ontvankelijk is in zoverre zij betrekking heeft op artikel 6 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens. In de verwijzingsbeslissing wordt immers niet aangegeven in welk opzicht de in het geding zijnde bepaling dat artikel zou schenden.

A.3.2. De in het geding zijnde bepaling voorziet erin dat de taal van de rechtspleging de taal van de gedinginleidende akte is, die overeenstemt met de taal van de gemeente waar de verweerder woont. Die bepaling vloeit voort uit een vergelijk dat ertoe strekt de taalrechten van de Waalse verweerder en van de Vlaamse verweerder voor de burgerlijke rechtbanken en rechtbanken van koophandel te Brussel in gelijke mate te beschermen.

Tijdens de parlementaire voorbereiding werd met name opgemerkt dat, aangezien de meeste vorderingen voor de rechtscolleges van de Brusselse agglomeratie door overheidsdiensten of door financiële vennootschappen worden ingesteld, het evident lijkt dat de zwakste partij meestal de verweerder zal zijn. Algemeener heeft de wetgever zich ervan willen vergewissen dat de verweerder weet wat van hem wordt geëist en willen waarborgen dat niemand kan worden gedagvaard, noch het voorwerp van een tenuitvoerlegging kan uitmaken in een taal die hij niet begrijpt.

A.3.3. Het te dezen in aanmerking genomen criterium van onderscheid, namelijk de woonplaats of de maatschappelijke zetel van de verweerder, is objectief en relevant. Het gaat met name om een toepassing van het territorialiteitsbeginsel dat overigens wordt erkend in de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens.

Hoewel de in het geding zijnde bepaling dat criterium in aanmerking neemt, terwijl artikel 52, § 1, van de voormelde gecoördineerde wetten van 18 juli 1966 verwijst naar de exploitatiezetel, moet toch worden vastgesteld dat dat verschil volledig verantwoord is.

De in het geding zijnde bepaling regelt het taalstelsel voor de burgerlijke rechtbanken en rechtbanken van koophandel te Brussel en streeft ernaar te waarborgen dat de verweerder, die meestal als de zwakke partij wordt beschouwd, bovenal weet wat van hem voor de rechtbank wordt geëist.

Artikel 52 van de gecoördineerde wetten van 18 juli 1966 regelt daarentegen het taalstelsel tussen de private ondernemingen en hun personeel, teneinde te verzekeren dat de arbeiders en bedienden de akten en bescheiden begrijpen die tot hen worden gericht. In die context blijkt de keuze van de exploitatiezetel als aanknopingspunt relevant te zijn. Voor het taalgebied Brussel-Hoofdstad bepaalt artikel 52 van die gecoördineerde wetten dan ook op legitieme wijze dat de voor het Franssprekende personeel bestemde bescheiden in het Frans worden gesteld en dat de voor het Nederlandssprekende personeel bestemde bescheiden in het Nederlands worden gesteld. Die situatie kan op geen enkele wijze worden vergeleken met de situatie die in de in het geding zijnde bepaling wordt beoogd.

Hetzelfde geldt voor het bij artikel 627, 9°, van het Gerechtelijk Wetboek in aanmerking genomen criterium om de territoriale bevoegdheid van de arbeidsrechtbank te bepalen, namelijk de plaats van tewerkstelling van de werknemer. Het gaat immers erom het rechtscollege aan te wijzen dat het best de gebruiken en de arbeidsvoorwaarden van de onderneming, haar reputatie en de aard van haar activiteiten kent, en dat het best geplaatst is om alle noodzakelijke informatie te verkrijgen en de noodzakelijke bewijzen te verzamelen.

A.3.4. Daarenboven is de situatie van de eiser voor de verwijzende rechter identiek met die van een werknemer die zich in het Nederlands uitdrukt en die zijn functie uitsluitend uitoefent op de in Brussel gelegen exploitatiezetel van een vennootschap wier maatschappelijke zetel in het Waalse Gewest is gevestigd. Die werknemer zal eveneens worden gedwongen om een vordering in te stellen in een taal - het Frans - die niet de taal is die hij in zijn gewone betrekkingen met zijn werkgever gebruikt. Het in de in het geding zijnde bepaling in aanmerking genomen criterium is dan ook niet discriminerend aangezien het op dezelfde wijze van toepassing is op elke persoon die zich in een vergelijkbare situatie bevindt.

A.3.5. Bovendien biedt artikel 8 van de in het geding zijnde wet aan elke partij de mogelijkheid om stukken neer te leggen in andere talen dan die van de rechtspleging, waarbij de rechter, op verzoek van de partij tegen wie die stukken worden aangevoerd, de vertaling ervan kan bevelen. Te dezen zijn de in het Frans opgestelde stukken afkomstig van de eiser, zodat het probleem zich niet lijkt voor te doen.

In elk geval belet niets de eiser voor de verwijzende rechter om zich te laten bijstaan door een advocaat met een goede kennis van het Nederlands teneinde zijn verdediging te verzekeren, zodat niet kan worden beschouwd dat het beginsel van de wapengelijkheid door de in het geding zijnde bepaling wordt bedreigd.

A.3.6. De wetgever stelt weliswaar ten aanzien van de verweerder, een afwijking vast van het vermoeden van kennis van de taal van het gebied waar hij woont. Deze laatste beschikt - in tegenstelling tot de eiser - over de mogelijkheid om te vragen de taal van de rechtspleging te veranderen. Die mogelijkheid is in overeenstemming met de rechtstradities en vormt een kenmerk van het burgerlijk procesrecht.

Die verandering van taal kan evenwel enkel worden toegestaan wanneer de verweerder enkel de andere taal kent of zich gemakkelijker in die taal uitdrukt.

A.3.7. In ondergeschikte orde is de Ministerraad van oordeel dat de vermeende discriminatie niet haar oorsprong vindt in de in het geding zijnde bepaling, maar wel in de interpretatie die door het Hof van Cassatie aan het begrip « woonplaats » is gegeven dat, volgens dat rechtscollege, voor rechtspersonen gelijkstaat met hun maatschappelijke zetel.

- B -

B.1.1. Artikel 4 van de wet van 15 juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken bepaalt :

« § 1. Behoudens de gevallen van artikel 3 wordt het gebruik der talen voor geheel de rechtspleging in betwiste zaken voor de gerechten van eerste aanleg waarvan de zetel in het arrondissement Brussel is gevestigd, en, wanneer de vordering het bedrag vastgesteld in artikel 590 van het Gerechtelijk wetboek overschrijdt, voor de politierechtbank van Brussel die zitting houdt in de aangelegenheden bedoeld in artikel 601*bis* van hetzelfde Wetboek geregeld als volgt :

De akte tot inleiding van het geding wordt in het Fransch gesteld, indien de verweerder woonachtig is in het Frans taalgebied; in het Nederlandsch, indien de verweerder woonachtig is in het Nederlands taalgebied; in het Fransch of in het Nederlandsch, ter keuze van den eischer, indien de verweerder woonachtig is in eene gemeente van de Brusselsche agglomeratie of geen gekende woonplaats in België heeft.

De rechtspleging wordt voortgezet in de taal der akte tot inleiding van het geding, tenzij de verweerder, voor alle verweer en alle exceptie, zelfs van onbevoegdheid, vraagt dat de rechtspleging in de andere taal wordt voortgezet.

§ 2. De bij de vorige alinea voorziene aanvraag wordt mondeling gedaan door den verweerder die in persoon verschijnt; zij wordt schriftelijk ingediend, wanneer de verweerder bij lasthebber verschijnt. Het geschrift moet van de hand zijn van verweerder en door hem zelf ondertekend; het blijft aan het vonnis gehecht.

De rechter doet op staanden voet uitspraak. Hij kan weigeren op de aanvraag in te gaan, indien uit de elementen van de zaak blijkt dat de verweerder eene toereikende kennis bezit der taal gebruikt voor het opmaken der akte tot inleiding van het geding. De beslissing van den rechter moet met redenen omkleed zijn; zij is voor verzet noch voor beroep vatbaar. Zij is uitvoerbaar op de minuut en voor registratie, zonder andere rechtspleging noch vormvereischten; de uitspraak van de beslissing, zelfs in afwezigheid van partijen, geldt als betekening.

§ 3. Dezelfde aanvraag tot voortzetting in de andere taal mag, onder dezelfde voorwaarden, worden gedaan door de verweerders die gedomicilieerd zijn in een der volgende gemeenten: Drogenbos, Kraainem, Linkebeek, Sint-Genesius-Rode, Wemmel, Wezembeek-Oppem ».

Paragraaf 1 van dat artikel vormt de in het geding zijnde bepaling.

Volgens het Hof van Cassatie is de woonplaats van een vennootschap met rechtspersoonlijkheid, in de zin van het Gerechtelijk Wetboek, de plaats waar zij haar maatschappelijke zetel heeft gevestigd (Cass., 23 november 1987, *Arr. Cass.*, 1987-1988, p. 382; Cass., 29 mei 1995, *Arr. Cass.*, 1995, p. 522).

B.1.2. De artikelen 1 tot 3 van de in het geding zijnde wet bepalen :

« Artikel 1. Voor de burgerlijke rechtbanken en rechtbanken van koophandel van eerste aanleg, en de arbeidsrechtbanken, die hun zetel hebben in de provincies Henegouwen, Luxemburg en Namen en in de arrondissementen Nijvel, Luik, Hoi en Verviers, wordt de gehele rechtspleging in betwiste zaken in het Frans gevoerd.

Art. 2. Voor de burgerlijke rechtbanken en rechtbanken van koophandel van eerste aanleg, en de arbeidsrechtbanken die hun zetel hebben in de provincies Antwerpen, Oost-Vlaanderen, West-Vlaanderen en Limburg en in het arrondissement Leuven, wordt de gehele rechtspleging in betwiste zaken in het Nederlands gevoerd.

Art. 2*bis*. Voor de burgerlijke rechtbanken en rechtbanken van koophandel van eerste aanleg, en de arbeidsrechtbank die hun zetel hebben in het arrondissement Eupen wordt de gehele rechtspleging in betwiste zaken in het Duits gevoerd.

Art. 3. De bij artikel 2 vastgestelde regel geldt insgelijks voor de vrederechten en, wanneer de vordering het bedrag, vastgesteld in artikel 590 van het Gerechtelijk Wetboek, niet overschrijdt, voor de politierechtbanken van het arrondissement Brussel die zitting houden in de aangelegenheden bedoeld in artikel 601*bis* van hetzelfde Wetboek en wier rechtsgebied uitsluitend uit Vlaamse gemeenten bestaat gelegen buiten de Brusselse agglomeratie.

Hij is eveneens van toepassing op de vorderingen die worden ingesteld voor de rechtbank van eerste aanleg, de arbeidsrechtbank, de rechtbank van koophandel en, wanneer de vordering het bedrag vastgesteld in artikel 590 van het Gerechtelijk Wetboek overschrijdt, de politierechtbanken die zitting houden in de aangelegenheden bedoeld in artikel 601*bis* van het Gerechtelijk Wetboek, waarvan de zetel in het arrondissement Brussel is gevestigd, wanneer een zaak voor de rechtbank aanhangig wordt gemaakt op grond van een territoriale bevoegdheid bepaald door een plaats welke zich op het grondgebied van een van voormelde gemeenten bevindt ».

B.1.3. Artikel 8 van de in het geding zijnde wet bepaalt :

« Indien de stukken of documenten, in een geding overgelegd, in eene andere taal dan die der rechtspleging gesteld zijn, kan de rechter, op verzoek der partij tegen dewelke die stukken of documenten worden ingeroepen, hiervan de overzetting in de taal der rechtspleging bevelen bij eene met redenen omkleede beslissing. De beslissing van den rechter is noch voor verzet noch voor beroep vatbaar. De kosten van vertaling worden mede begroot ».

B.1.4. Artikel 30 van de in het geding zijnde wet bepaalt :

« Voor al de burgerlijke rechtbanken en rechtbanken van koophandel, gebruiken de persoonlijk ter zitting verschijnende partijen, voor al haar gezegden en verklaringen, de taal

die zij verkiezen. Hetzelfde geldt voor het verhoor over feiten en vraagpunten en voor den gedingbeslissenden en den aanvullenden eed.

Wanneer de rechter de door partijen of door een harer gebruikte taal niet verstaat, doet hij een beroep op de medewerking van een beëdigd tolk.

Een partij die in persoon verschijnt en die de taal van de rechtspleging niet begrijpt, wordt bijgestaan door een beëdigd tolk die het geheel van de mondelinge verklaringen vertaalt.

De kosten van vertaling zijn ten laste der Schatkist ».

B.2.1. De verwijzende rechter vraagt aan het Hof of het voormelde artikel 4 de artikelen 10 en 11 van de Grondwet schendt, al dan niet in samenhang gelezen met artikel 6 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens, in zoverre, enerzijds, enkel de verweerder is gemachtigd om een verandering van de taal van de rechtspleging te vragen (eerste onderdeel) en in zoverre, anderzijds, een werknemer tot wie zijn werkgever zich krachtens artikel 52, § 1, van de gecoördineerde wetten van 18 juli 1966 op het gebruik van de talen in bestuurszaken in het Frans moet richten, verplicht is om zijn vordering in het Nederlands in te stellen en voort te zetten indien zijn werkgever in het Nederlandse taalgebied woont, terwijl dat niet het geval zou zijn indien deze laatste in het Franse taalgebied of in het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad zou wonen (tweede onderdeel). In dat verband vraagt de verwijzende rechter zich meer in het bijzonder af of het criterium dat steunt op de plaats van de maatschappelijke zetel van de werkgever een relevant criterium is teneinde, binnen het gerechtelijk arrondissement Brussel, de taal te bepalen waarin een van zijn werknemers tegen die werkgever in rechte kan optreden.

B.2.2. Artikel 52, § 1, van de voormelde gecoördineerde wetten van 18 juli 1966 bepaalt :

« Voor de akten en bescheiden, die voorgeschreven zijn bij de wetten en reglementen en voor die welke bestemd zijn voor hun personeel, gebruiken de private nijverheids-, handels- of financiebedrijven de taal van het gebied waar hun exploitatiezetel of onderscheiden exploitatiezetels gevestigd zijn.

In Brussel-Hoofdstad stellen de bedrijven die bescheiden in het Nederlands wanneer zij bestemd zijn voor het nederlandssprekend personeel en in het Frans wanneer zij bestemd zijn voor het franssprekend personeel ».

Ten aanzien van de ontvankelijkheid

B.3.1. De Ministerraad betwist de ontvankelijkheid van de prejudiciële vraag in zoverre zij betrekking heeft op artikel 6 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens, aangezien de verwijzende rechter niet zou hebben bepaald in welk opzicht dat artikel door de in het geding zijnde bepaling zou zijn geschonden.

B.3.2. Uit de prejudiciële vraag blijkt dat aan het Hof een vraag wordt gesteld over de bestaanbaarheid van de in het geding zijnde bepaling, die het gebruik van de talen in het kader van een geschil in burgerlijke zaken regelt, met het beginsel van gelijkheid en niet-discriminatie, in samenhang gelezen met de waarborgen van een eerlijk proces. Daaruit kan redelijkerwijs worden afgeleid dat aldus, specifiek, het beginsel van de wapengelijkheid tussen de partijen in het geding wordt beoogd.

B.3.3. De exceptie wordt verworpen.

Ten gronde

B.4.1. Bij de regeling van het taalgebruik in gerechtszaken dient de wetgever de individuele vrijheid van de rechtsonderhorige om zich van de taal van zijn keuze te bedienen te verzoenen met de goede werking van de rechtsbedeling. Bovendien dient de wetgever daarbij rekening te houden met de taalverscheidenheid die verankerd is in artikel 4 van de Grondwet, dat vier taalgebieden vastlegt, waarvan er één tweetalig is. Hij vermag dan ook de individuele vrijheid van de rechtsonderhorige ondergeschikt te maken aan de goede werking van de rechtsbedeling.

B.4.2. Dat neemt niet weg dat, wanneer de wetgever, ter uitvoering van artikel 30 van de Grondwet, het gebruik van de talen regelt voor gerechtszaken, hij hierbij het in de artikelen 10 en 11 van de Grondwet gewaarborgde beginsel van gelijkheid en niet-discriminatie dient te eerbiedigen.

B.5. Uit de parlementaire voorbereiding van de in het geding zijnde bepaling blijkt dat de regel volgens welke enkel de verweerder, krachtens artikel 4, § 1, derde lid, van de in het

geding zijnde wet, kan vragen om de taal te veranderen van de rechtspleging voor een gerecht van eerste aanleg waarvan de zetel in het arrondissement Brussel is gevestigd, in het verlengde ligt van artikel 4, § 1, tweede lid, van dezelfde wet krachtens hetwelk de akte tot inleiding van het geding voor een dergelijk rechtscollege in het Frans wordt gesteld indien de verweerder in het Franse taalgebied woont en in het Nederlands indien de verweerder in het Nederlandse taalgebied woont. Zodoende geeft de wetgever « voorrang aan de taal van den verweerder. Deze moet dus vóór alles weten wat men van hem vergt » (*Parl. St.*, Senaat, 1934-1935, nr. 86, p. 14; *Hand.*, Senaat, 11 april 1935, p. 516).

B.6. Het gebruik van de talen maakt evenwel het voorwerp uit van bijzondere bepalingen inzake de sociale betrekkingen tussen de werkgevers en hun personeel.

B.7.1. Met toepassing van het voormelde artikel 52, § 1, van de wetten op het gebruik van de talen in bestuurszaken gebruiken de werkgevers, voor de akten en bescheiden die bij de wet en de reglementen zijn voorgeschreven en voor die welke bestemd zijn voor hun personeel, de taal van het gebied waar « hun exploitatiezetel of onderscheiden exploitatiezetels » gevestigd zijn, waarbij die bescheiden, in het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad, in het Frans of in het Nederlands worden gesteld naargelang het personeel voor wie zij bestemd zijn, Frans of Nederlands spreekt.

B.7.2. Bovendien bepaalt artikel 627, 9°, van het Gerechtelijk Wetboek dat, voor de geschillen inzake arbeidsovereenkomsten, enkel « de rechter van de plaats waar de mijn, de fabriek, de werkplaats, het magazijn, het kantoor gelegen is en in het algemeen, van de plaats die bestemd is voor de exploitatie van de onderneming, de uitoefening van het beroep of de werkzaamheid van de vennootschap » bevoegd is om kennis te nemen van de vordering, en het is op diezelfde plaatsen dat de werkgever kan worden gedagvaard of opgeroepen bij verzoekschrift op tegenspraak (artikel 704, § 3, van het Gerechtelijk Wetboek).

B.8. Indien artikel 4, § 1, tweede lid, van de wet van 15 juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken in die zin moet worden geïnterpreteerd dat, wanneer de verweerder een rechtspersoon is, de taal van het gedinginleidende exploit wordt bepaald op grond van zijn maatschappelijke zetel, zelfs in de geschillen met betrekking tot het arbeidsrecht, terwijl de

partijen er op geen enkele wijze « sociale betrekkingen » hebben aangeknoopt, brengt het, ten nadele van de werknemers die hun prestaties in het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad verrichten, een verschil in behandeling teweeg dat niet redelijk is verantwoord.

Niets verantwoordt immers dat het proces waarin een werknemer en een werkgever tegenover elkaar staan die, overeenkomstig hun wettelijke verplichtingen, het Frans of het Nederlands hebben gebruikt in hun sociale betrekkingen - ook in de geschillenfase van die betrekkingen -, in de andere taal dient plaats te vinden, waarbij de maatschappelijke zetel van de vennootschap die de werknemer tewerkstelt als lokalisatiecriterium wordt genomen, terwijl zij er geen sociale betrekkingen hebben aangeknoopt. Die verplichting om die rechtspleging in een andere taal te voeren dan die van de arbeidsverhoudingen is niet in overeenstemming met de rechten van de verdediging van de werknemer, die zich zal moeten verantwoorden in een taal die niet de zijne is, noch met de goede werking van het gerecht, aangezien de rechters de zaak in een andere taal zullen moeten behandelen dan die van de stukken die hun worden voorgelegd, en zij riskeert kosten en onnodige traagheid met zich mee te brengen, aangezien zij het noodzakelijk kan maken dat een beroep wordt gedaan op beëdigde vertalers en tolken, zoals de artikelen 8 en 30 van de in het geding zijnde wet bepalen.

De maatregel is des te minder verantwoord daar de werkgever, rechtspersoon, per definitie heeft aangetoond dat hij in staat is om de taal van de werknemer te begrijpen en te gebruiken door zich in die taal tot hem te richten, zoals bij artikel 52 van de voormelde gecoördineerde wetten van 18 juli 1966 wordt vereist.

B.9. In de in B.8 vermelde interpretatie dient het tweede onderdeel van de prejudiciële vraag bevestigend te worden beantwoord.

B.10. De in het geding zijnde bepaling kan evenwel op een andere manier worden geïnterpreteerd in zoverre zij van toepassing is op de sociale betrekkingen tussen een werkgever en zijn personeel.

Gelezen in het licht van de in B.7 vermelde teksten, kunnen de bewoordingen « indien de verweerder woonachtig is in het [...] taalgebied [...] » in die zin worden geïnterpreteerd dat zij, in de geschillen met betrekking tot het arbeidsrecht, de plaats aanwijzen waar de partijen sociale betrekkingen hebben aangeknoopt, namelijk op de exploitatiezetel.

B.11. Het criterium van de exploitatiezetel is overigens eveneens het criterium dat moet worden toegepast om de sociale betrekkingen te lokaliseren in de zin van artikel 129, § 1, 3°, van de Grondwet, dat aan de gemeenschappen de bevoegdheid verleent om het gebruik van de talen in de sociale betrekkingen tussen de werkgevers en hun personeel te regelen.

Bij zijn arrest nr. 9/86 van 30 januari 1986 heeft het Hof geoordeeld dat om aan de grondwettelijke vereisten te beantwoorden, de lokalisatiecriteria het mogelijk moeten maken om « de plaats te situeren waar de sociale betrekkingen tussen de werkgever en zijn personeel hoofdzakelijk tot stand komen » (5.B.1, achtste alinea).

Bij zijn arrest nr. 10/86 van 30 januari 1986 heeft het Hof geoordeeld dat het criterium van de « exploitatiezetel » in overeenstemming was met de grondwettelijke vereisten aangezien « daar [...] doorgaans de opdrachten en instructies aan het personeelslid [worden] gegeven, [...] hem alle mededelingen [worden] gedaan en [...] hij zich tot zijn werkgever [wendt] » en aangezien « de door de wet en de verordeningen voorgeschreven akten en bescheiden van de ondernemingen [...] zich normaal in de exploitatiezetel [bevinden] of [...] tenminste daar [kunnen] worden gesitueerd » (8.B.2, vijfde en zesde alinea).

Bij zijn arrest nr. 29/86 van 18 november 1986 heeft het Hof de criteria « plaats van tewerkstelling van het personeel », « maatschappelijke zetel » en « woonplaats van de werkgever » verworpen aangezien zij « telkens slechts één van de partijen bij de sociale betrekkingen binnen het bedoelde bevoegdheidsgebied, te weten voor het eerste het personeel, en voor de beide andere de werkgever, en niet zoals grondwettelijk vereist, de ‘ sociale betrekkingen tussen de werkgevers en hun personeel ’ zelf » lokaliseren (3.B.4, tweede alinea), waarbij opnieuw wordt beklemtoond dat de exploitatiezetel, met andere woorden « iedere vestiging of centrum van activiteit met enige standvastigheid », het grondwetsconforme criterium is (3.B.4, vierde alinea).

B.12. Aangezien in de in B.10 vermelde interpretatie het in het tweede onderdeel van de prejudiciële vraag beschreven verschil in behandeling onbestaande is, dient dat onderdeel ontkennend te worden beantwoord.

B.13. Rekening houdend met wat voorafgaat, is het antwoord op het eerste onderdeel van de prejudiciële vraag niet nuttig voor de verwijzende rechter. Dat onderdeel dient niet te worden onderzocht.

Om die redenen,

het Hof

zegt voor recht :

- Artikel 4, § 1, tweede lid, van de wet van 15 juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken schendt de artikelen 10 en 11 van de Grondwet indien het in die zin wordt geïnterpreteerd dat het het een werknemer wiens prestaties zijn verbonden aan een exploitatiezetel gelegen op het grondgebied van het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad, niet mogelijk maakt om zijn vordering tegen zijn werkgever in te stellen en voort te zetten in de taal waarin deze laatste zich krachtens artikel 52, § 1, van de gecoördineerde wetten van 18 juli 1966 op het gebruik van de talen in bestuurszaken tot hem dient te richten.

- Dezelfde bepaling schendt de artikelen 10 en 11 van de Grondwet niet indien zij in die zin wordt geïnterpreteerd dat zij het een werknemer wiens prestaties zijn verbonden aan een exploitatiezetel gelegen op het grondgebied van het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad, mogelijk maakt om zijn vordering tegen zijn werkgever in te stellen en voort te zetten in de taal waarin deze laatste zich krachtens artikel 52, § 1, van de gecoördineerde wetten van 18 juli 1966 op het gebruik van de talen in bestuurszaken tot hem dient te richten.

Aldus uitgesproken in het Frans en het Nederlands, overeenkomstig artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof, op de openbare terechtzitting van 16 september 2010.

De griffier,

De voorzitter,

P.-Y. Dutilleux

P. Martens